

[Eerder gepubliceerd in ‘Tussennummer’ van de Liberaal Joodse Gemeenten in Nederland, december 2013. Het tussennummer verscheen voordat de twee tijdschriften ‘Levend Joods Geloof’ en ‘Kol Mokum’ in 2014 fuseerden tot ‘JOODS NU’.]

Jood(s) en Amerikaan(s)

IDO ABRAM

December 2013

Iedereen die zegt precies te weten wie een ‘jood’ is en wat ‘joods’, gaat eraan voorbij dat beide woorden multi-interpretabel zijn en hun betekenis aan verandering onderhevig is. Zou daardoor het joodse erfgoed kunnen verdwijnen?

Beeld: Pew Research Center.

De betekenis van de woorden ‘jood’ en ‘joods’ – met of zonder hoofdletter geschreven – ligt niet vast. De woorden zijn multi-interpretabel en aan verandering onderhevig. Ik wil dit toelichten aan de hand van het demografisch onderzoek onder joodse Amerikanen van het gezaghebbende en onafhankelijke Pew Centrum in Washington: *A Portrait of Jewish Americans – Findings from a Pew Research Center Survey of U.S. Jews, 1 October 2013*. Het beschrijft ontwikkelingen die ook voor joodse gemeenschappen buiten de Verenigde Staten van belang zijn.

Definities

Het Pew-onderzoek was niet het eerste joods-demografische onderzoek in Amerika van de laatste twintig jaar, maar wel het meest uitgebreide en diepgravende. Voordat de joodse Amerikanen konden worden geïnterviewd, moesten de onderzoekers uiteraard eerst bepalen wie die joodse Amerikanen dan wel waren.¹ Willekeurige volwassen Amerikanen, joods of

¹ Pew-onderzoek, p. 18.

niet, werden eerst ‘gescreend’ (doorgelicht). Als zij zeiden “(a) dat hun religie de joodse was of (b) dat zij zichzelf, afgezien van hun religie, als joods of gedeeltelijk joods beschouwden of (c) dat zij van zichzelf vonden dat ze nu niet joods waren, al waren ze joods opgevoed en was één van hun ouders joods”, als zij vonden dat ten minste één van deze drie uitspraken op henzelf van toepassing was, dan waren zij *voor het Pew-onderzoek* joodse Amerikanen (of Amerikaanse joden) en kwamen zij in aanmerking voor het hoofdinterview.

Daarin zaten vragen over religieuze overtuigingen en praktijken; voorkeuren voor bijvoorbeeld liberaal of orthodox; lidmaatschappen van joodse gemeenten of instellingen; religieuze voorkeuren van de ouders, echtgenoten, partners en kinderen thuis; visies op joodse identiteit; sociale en politieke opvattingen en demografische gegevens zoals leeftijd en opleiding.

Voordat ik op de inhoud van het onderzoek inga, is het nog nodig de volgende twee categorieën uit het rapport te bespreken: ‘religieuze joden’ (*Jews by religion*) en ‘niet-religieuze joden’ (*Jews of no religion*).² Religieuze joden zijn “mensen die zeggen dat hun religie de joodse is (en die geen andere religie belijden)”. De niet-religieuze joden, de seculiere joden, zijn “mensen die zichzelf (levensbeschouwelijk) typeren als atheïst, agnost of niets, maar een joodse ouder hebben of joods werden opgevoed en zichzelf nog steeds op één of andere manier als jood zien.” In het onderzoek werden ook niet-joden ondervraagd, maar daar ga ik hier niet verder op in. Slechts een klein deel van het rapport gaat erover.

Enkele uitkomsten

Er wonen naar schatting 6,8 miljoen joden in Amerika, maar een steeds groter deel van hen zal hun kinderen vermoedelijk geen joodse opvoeding geven of aansluiting zoeken bij een joodse instelling. Van de joodse Amerikanen is 35 procent aangesloten bij de Reform beweging (liberaal). Op de tweede plaats komen de niet-religieuzen (30 procent), dan de ‘Conservative’ joden (18 procent *Masorti*) en daarna de Orthodoxie (10 procent). 58 procent van de joodse Amerikanen huwt tegenwoordig gemengd. In 1990 was dat 43 procent en in 1970 17 procent. Van de niet-orthodoxe joden huwt 71 procent gemengd.

Een kerndoelstelling van het onderzoek was het beter begrijpen van de joodse identiteit van de joodse Amerikanen.³ Wat betekent het vandaag de dag om joods te zijn in Amerika? Het allerbelangrijkste voor het joods-zijn van de ondervraagden is het gedenken van de Sjoa (73 procent) en het leiden van een ethisch leven, anders gezegd *tikoén olam* (69 procent). Meer dan de helft van hen (56 procent) ziet het zich inzetten voor rechtvaardigheid en gelijkheid als de essentie van de joodse identiteit. En voor vier op de tien is die essentie het steunen van Israël (43 procent) en een goed gevoel voor humor hebben (42 procent).

Niet centraal staat het naleven van de religieuze verplichtingen, de *mitswot*. Slechts 19 procent van de joodse ondervraagden ziet het naleven daarvan als de kern van hun joodse identiteit. Bovendien zeggen de meeste ondervraagde joden dat je ook joods kunt zijn als je op sjabbat werkt en niet in God gelooft. Op geloven in Jezus daarentegen rust een taboe: 60 procent van hen vindt de joodse identiteit onverenigbaar met het geloof in Jezus als de messias.

² Pew-onderzoek, p. 18.

³ Pew-onderzoek, p. 14 en hoofdstuk 3.

Optimisten en pessimisten

Uit de vloedgolf aan reacties op het Pew-onderzoek, vooral in Amerika en Israel, is één ding duidelijk geworden. Religie mag dan voor veel Amerikaanse joden niet meer zo belangrijk zijn, hun joodse identiteit is dat wél. 94 procent van de joodse Amerikanen zegt trots te zijn op hun joods-zijn, zij ervaren een sterke verbondenheid met het joodse volk en voelen zich op en top joods. Secularisatie en een sterke joodse identiteit sluiten elkaar kennelijk niet uit. Hun joodse identiteit, zeggen de optimisten, is niet aan het verdwijnen maar aan het veranderen.⁴ De pessimisten vinden het specifiek joodse aan deze identiteit al verregaand verwaterd en daarom niet toekomstbestendig.⁵ Wie zal er gelijk krijgen?

A Portrait of Jewish Americans. Findings from a Pew Research Center Survey of U.S. Jews. Washington, October 1, 2013, www.pewresearch.org/religion.

⁴ Bijvoorbeeld Greg Smith, één van de onderzoekers van het Pew onderzoek. In: Ben Zehavi. 'Rise of 'Jews of no religion' most significant find of Pew study, says director'. *The Times of Israel*, October 3, 2013.

⁵ Bijvoorbeeld Steven Plaut, hoogleraar aan de Universiteit van Haifa in zijn opiniestuk in *The Jewish Press*: 'Assimilationist Liberals Reap What They've Sown', October 10, 2013.